

APOORAA A TE MAU FAATERE HAU PARAU HAAPAPA

Mahana toru, 14, Atete 2024

Ua putuputu te Faatereraa Hau i teie mahana toru nei. I roto i te mau puta parau i tuatapapahia, u a haamana O ia i te puta parau i muri nei :

- MEF -	2
• Tauturu faufaa i te mau taiete, i te pae no te mau tauihaa/materia.....	2
- MPR -	2
• Parau Faaara no te maitiraahia te ôpuaraa « <i>Narama</i> », no te tapaò taa ê i horoàhia « te ìte E e No te totaiete – SAPS ».....	2
- MEE -	3
• Tauturu moni i te mau Fare Haapiiraa e te mau Taatiraa i te pae o te Hiroà Tumu.....	3
• Ôpuaraa no te tahi faaotiraa mana e faaâpihia no te haamau, te faanaho e te faaòhipa i te tomita e tiàau i te tuhaa fenua no <i>Taputapuatea</i>	5
• Parau faaara no te tapaòraahia te faufaa tumu o te « Henua Enata » i nià i te tapura, no te faufaa tumu o teie nei ao, a te UNESCO	5
• Ôpuaraa rata no te faatae atu i te Tomitera teitei no te Hau Repupirita i Porinetia farani nei nià i te ôpuaraa taa ê no te titauroa mana no te faaâpi i te faanahoraa no te utaraa i te pae no te « continuité territoriale ».....	6
- MJP -	7
• Tauturu moni i te mau Taatiraa e Âmui-Tahiraa Tuàro.....	7
• Faaâpiraa i te aratairaa ture no te àroraa i te raau taèro e haapuairaa i te tino	7

- MEF -

Tauturu faufaa i te mau taiete, i te pae no te mau tauihaa/materia

Ua farii te Faatereraa Hau too-hitu tau aniraa tauturu i te pae no te mau tauihaa/materia no te mau taiete nàinaì (AEPE) e tauturu i te pae no te haamaitaì faahouraa i te mau fare toa nàinaì e te mau fare tamaaraa (APCR).

Te mau tauturu i faataahia e te faanahoraa AEPE-APCR e amo ia i te mau moni faaòhipahia no te hooraa mai i te mau tauihaa/materia no te òhiparaa, aore ia, no te haamaitàraa i te vahi òhiparaa ia maitaì atu a te faahoturaa e te ièiè o teie teie mau taiete i roto i te paturaa, e aore ia, i roto i te faahoturaa. Te moni taatoà ia âmuihia tei nià ia i te faito **11 47 000 F CFP** no te tahi faaòhiparaa âmui HTVA e **62 598 068 F CFP**.

Teie na taiete too-hitu no roto mai ia i te tuhaa no te òhiparaa e te tamaaraa.

E maha i roto ia ratou, aita ia e manaò ra e tihepu i te rave òhipa âpi, ua haapâpû ra i ta ratou mau rave òhipa i nià i to ratou tiàraa òhipa. No na taiete too-toru e toe ra, te manaò ra ia e tihepu 15 rave òhipa no te tau roa, e i roto ia ratou, 14 i roto i te pae no te fare tamaaraa.

- MPR -

Parau Faaara no te maitiraahia te ôpuaraa « Narama », no te tapaò taa ê i horoàhia « te ìte E e No te totaiete – SAPS »

Te auraa o »Narama « na roto i te reo tahiti "na roto, e, no te maramarama, te ìte". Te titau nei ia teie ôpuaraa Naramae horoà i te mau ìte i roto i te tiàturiraa e, e turamai te nunaa e tae noa atu i te feiae rave nei i te mau faaotiraa, i roto i te totaiete no porinetia i mua i te mau tautooraa e tià mai nei i mua ia na i teie mahana.

Faataahia no te toru matahiti ma te horoàhia te tahi tuhaa moni matahiti, te tapaòraa taa ê "te ìte E e No te totaiete (SAPS)" o te Faatereraa Hau no te Haapiiraa Teitei e no te Maimiraa te tuu mai nei ei fâ no te paèpaè i te mau ôpuaraa âpi e te faufaa tei tauturu i te haamaitàraa i te mau tuàtiàtiraa âpi i rotopû i te mau ìte, te mau maimiraa e te totaiete. Teie mau Pû a te Hau i te pae no te mau ìte, no te iho tumu e te òhipa (mai te mau fare haapiiraa tua-toru, e mea matara noa ia i te taatoàraa, e te tapaò taa ê te titau ra ia e ia haamauhia te tahi reni faatuàtiàtiraa na roto i te òhipa âmuiraa te mau tià no te pae o te faaòraa e te haaparareraa i te ìte, te mau Pû òhipa e te mau piha òhipa a te Hau.

Paèpaèhia e te Fare Haapiiraa Tua-toru no Porinetia farani (UPF), te ôpuaraa *Narama* tei tuuhia na ei pahonora e te 3raa e te faanahoraa hopeà no te tapaòraa taa ê, te horoà mai nei ia i te tahi faanahoraa no te aru i porinetia nei, i roto i te arataàraa o te ìte e te Hiroà tumu na roto i te haamauraa i te tereraa i nià i te faito o te fenua nei no te faaòhie e te faanaho i te mau faatuàtiàtiraa i rotopû i te mau ìte, te mau Hiroà tumu e te mau totaiete. Haamauhia i porinetia nei e te Fare haapiiraa Tua-rua (UPF), te âmui nei teie ôpuaraa i te mau tià atoà no te maimiraa, mero no te Âmui-Tahiraa Maimiraa Haapiiraa Teitei

Faaâpiraa no Porinetia – (RESIPOL), te mau tià haapiiraa no Patitifa, te mau Pû no te Hau Fenua e no te Hau farani, te mau taatiraa e mau aratairaa no Farani, te mau tià no te pae faaravairaa faufaa e mau tià no te mau Pû èere na te Hau na reira atoà i te mau Pû haaparareraa parau âpi.

Te aratairaa e horoàhia mai nei e *Narama*, te òhipa ra ia i nià i na reni tumu e too-maha :

1. Te haafaufaraa i te pae no te maïmiraa e te Ìte, e te o ta te reira e horoà mai i roto i te oraraa i pihai iho ihoa ra i te mau pihai e to te atea ê ;
2. Te faaineineraa i roto i te parau no te faaàraa/arairaa, te faatuàtiraa e aore ia te faanahoraa no te Ìte ;
3. Te haafaufaraa i te mea e orahia nei e te maitairaa o te Ìte i roto i te haaparareraa parau âpi ;
4. Te tuhaa a te taata tatai-tahi i roto i te maïmiraa.

Te tiahia nei ra, na roto i teie nei faanahoraa, te tahi hiòraa âmui no te mau Ìte, o te aratai èiaha noa i te tahi haaparareraa maitai no te mau Ìte na roto mai i te mau tià i te pae no te maïmiraa i Porinetia farani nei, na roto atoà ra i te ìteraa e te fariiraa i te mau ìte èere no roto mai i te mau Pû haapiiraa, ma te haafaufaa i te tiàraa e te toroà o te feia e ora nei i pihai iho i te nunaa, te feia ihoa ra i roto i te mau taatiraa, e mea ìte maitaihia to ratou tiàraa i Porinetia farani nei.

Teie ôpuaraa Namara ua tapaàhia ia SAPS, e e faanaò ia i te tahi tauturu moni e **73,6 mirioni farane (617 000 Euros)**.

- MEE -

Tauturu moni i te mau Fare Haapiiraa e te mau Taatiraa i te pae o te Hiroà Tumu

Na roto i te aniraa a te Faatere Hau o te Haapiiraa, o te Haapiiraa Teitei e no te Hiroà Tumu, ua haamana te faatereraa Hau e faataa i te mau Tauturu moni no te faaòhiparaa, i te mau fare haapiiraa e te hoê âmui-tahiraa, no te tahi faito e **88 075 000 F CFP**.

Teie te huru no te ôpereraa no teie mau Tauturu moni i muri :

Fare haapiiraa / Taatiraa Hiroà tumu	Tauturu moni	Faito
Âmui-tahiraa vaa	Tauturu moni faataahia no te amo i te faatupuraa i te Heiva Mataèinaa	17 000 000
Tua-Rua no Taiohaè Nuku-Hiva	Tauturu moni faataahia no te amo i te mau òhipa o te piha nati-reva	4 350 000

Fare haapiiraa teitei no te Tara O Maiào	Tauturu moni faataahia no te amo i te mau tereraa òhipa e arataihia nei i te pae no te oraraa totiare o te fare haapiiraa	8 100 000
Fare haapiiraa Hotera no Tahiti	Tauturu moni faataahia no te amo i te tereraa òhipa e arataihia nei i te pae no te oraraa totiare o te fare haapiiraa	6 893 600
Tua-Rua no Pajara	Tauturu moni faataahia no te amo i te tereraa òhipa e arataihia nei i te pae no te oraraa totiare o te fare haapiiraa	5 030 200
Fare haapiiraa teitei Ìhi Tea No Vavau	Tauturu moni faataahia no te amo i te tereraa òhipaa e arataihia nei i te pae no te oraraa totiare o te fare haapiiraa	5 000 000
Fare haapiiraa teitei no Taravao	Tauturu moni faataahia no te amo i te tereraa òhipa e arataihia nei i te pae no te oraraa totiare o te fare haapiiraa	5 000 000
Fare haapiiraa teitei Tuianu Le Gayic	Tauturu moni faataahia no te amo i te tereraa òhipa e arataihia nei i te pae no te oraraa totiare o te fare haapiiraa	4 859 800
Fare Haapiiraa Toroà no Faaà	Tauturu moni faataahia no te amo i te tereraa òhipa e arataihia nei i te pae no te oraraa totiare o te fare haapiiraa	4 000 000
Fare haapiiraa teitei no Uturoa-Raiatea	Tauturu moni faataahia no te amo i te tereraa òhipa e arataihia nei i te pae no te oraraa totiare o te fare haapiiraa	4 000 000
Tua-Rua no Taravao	Tauturu moni faataahia no te amo i te tereraa òhipa e arataihia nei i te pae no te oraraa totiare o te fare haapiiraa	3 903 100
Tua-Rua Henri-Hiro	Tauturu moni faataahia no te amo i te tereraa òhipa e arataihia nei i te pae no te oraraa totiare e te fare haapiiraa	3 900 000
Fare haapiiraa Toroà no Uturoa-Raiatea	Tauturu moni faataahia no te amo i te tereraa òhipa e arataihia nei i te pae no te oraraa totiare o te fare haapiiraa	3 838 300
Fare haapiiraa Toroà no Mahina	Tauturu moni faataahia no te amo i te tereraa òhipa e arataihia nei i te pae no te oraraa totiare o te fare haapiiraa	3 200 000
Tua-Rua Tinomana Ebb no Teva I Uta	Tauturu moni faataahia no te amo i te tereraa òhipa e arataihia nei i te pae no te oraraa totiare o te fare haapiiraa	3 000 000
Tua-Rua Teriitua a Teriierooiterai no Paèa	Tauturu moni faataahia no te amo i te tereraa òhipa e arataihia nei i te pae no te oraraa totiare o te fare haapiiraa	3 000 000

Tua-Rua no Punaauia	Tauturu moni faataahiaa no te amo i te tereraa òhipa e arataihia nei i te pae no te oraraa totiare o te fare haapiiraa	3 000 000
ÂMUIHIA		88 075 000 F CFP

Ôpuaraa no te tahi faaotiraa mana e faaâpîhia no te haamau, te faanaho e te faaòhipa i te tomite e tiàau i te tuhaa fenua no *Taputapuatea*

Ua tapaòhia na te tahua fenua no *Taputapuatea* i nià i te tapura no te faufaa tumu o teie nei ao a te UNESCO i te 12 tiurai 2017 ra. E te marae no *Taputapuatea* e tià ra i nià i taua tuhaa ra, ua tuuhia ia ei faufaa tumu i Porinetia farani nei. Ua haamauhia na te hoê tomite tiàau i te matahiti 2016 ra no te hiòpoà i te parururaa e te haafaufaraa ia na, e te hoê hiò faahouraa i te matahiti 2020 no te haamaità atu a i ta na tereraa òhipa.

Teie ra, mai te matahiti 2020 mai a, aita te tomite i putuputu, te tumu, no te mea ia e, aita te tahi mau tià i hope i te maìtihia. Na roto i te faanahonaho faahouraa i teie tuhaa fenua i teie mau taime i muri nei, e mea faufaa ia faaòhipa faahouhia teie tomite. Te faaòraa i te tahi mau tià âpi no te fenua nei, e te faaiti atoàraa i te rahiraa o te mau tià, no te haamaità atu a i te òhipa a te tomite, o te mau faatanotanoraa ia e manaòhia ra e rave. Te manaò atoàhia ra e faaiti i te mau âpooraa matahiti mai te toru faatopa mai e piti aè, no te faatano i nià i to tatou huru e to tatou oraraa.

Parau faaara no te tapaòraahia te faufaa tumu o te « Henua Enata » i nià i te tapura, no te faufaa tumu o teie nei ao, a te UNESCO

Te tapaòraahia « te Henua Enata » i nià i te tapura no te faufaa tumu o teie nei a te UNESCO, o tei faaotihia na i roto i te 46raa no te putuputuraa a te tomite i New Delhi, o te faufaa ia no roto mai i na matahiti e 30 i òhipahia mai e te pitiraa atoà hoì no te tapaòraa no Porinetia farani nei, i muri aè ia Taputapuatea i te matahiti 2017 ra. Te haafaufaa ra ia i te hiòraa a to te ao nei i ta tatou faufaa tumu taa ê mau e o te tapaò atoà ia no turu rahi a te mau Hau e rave rahi, e e mau mero no teie tomite.

Te mau tià no porinetia o tei tere atu, arataihia e te Faatere Hau no te Haapiiraa, te Haapiiraa teitei e no te Hiroà tumu, na reira atoà te Faatere Hau no te Faaâpu, no te mau Hotu moana, no te Arutaimareva, no te mau maìmiraa e te parau no te mau ânimara, na reira atoà ho`i na tavana "hakaiki" too-ono no te Henua Enana. Ua fariihia mai ratou i New Delhi e Thierry MATHOU, Tià Hau no te Fenua Farani i te Fenua Initia, ei haapâpûraa te reira i te faaauraa pautuutu maità a Farani e a Porinetia farani, turuhia mai e te Peretiteni no te Repupirita farani, Emmanuel MACRON i roto i to na tere i te fenua nei i te matahiti 2021 ra.

Teie nei tapaòraa o te tahi atoà ia raveà e ìtehia ai te mau peu tumu e ora maitàhia nei, na reira atoà hoì i te mau tiàturiraa e vai nei i te Henua Enana, na roto ihoa ra i te hoê ìrava ture faaâpi i tuuhia e te mau tià no te fenua Repanona e tei paturuhia e te mau Hau mero. Te ìriti nei teie nei tapaòraa i te mau ùputa no te faaravaàraa faufaa e fariiraa ratere i Porinetia farani nei.

I teie nei ra, e mea tià roa ia tutonu maite i nià i te tiàauraa i teie nei faufaa. Na roto i na tuhaa too-vaù i tuhahia i nià i na motu atoà, te riro nei ia te haamauraa i te tahi arataàraa pâpû maità e i roto i te tau roa ei tuhaa faufaa roa. No reira, titauhia tatou ia faaineine i te tahi parau haapapa na te UNESCO, i teie matahiti i muri nei ma te haamau i te tahi tiàauraa pautuutu maità no te haapâpû i te aupururaa tamau i "Te henua Enata". No reira, te riro nei teie nei tapaòraa ei manuiaraa rahi no to tatou Hiroà Tumu e o te tahi atoà ùputa faufaa roa no te faatiani e no te paruru i ta tatou faufaa tumu e te tupu tamau.

Ôpuaraa rata no te faatae atu i te Tomitera teitei no te Hau Repupirita i Porinetia farani nei nià i te ôpuaraa taa ê no te titauraa mana no te faaâpi i te faanahoraa no te utaraa i te pae no te « continuité territoriale »

Na roto i te tahi epitetore no te 17 tiurai 2024, ua titau te Tomitera-teitei no te Hau Repupirita farani i Porinetia farani nei, i te manaò o te Faatereraa Hau, i nià i te ôpuaraa ture e faaâpi i te faanahoraa no te utaraa na roto i te arataàraa a te "continuité territoriale". Te horoà mai nei teie ôpuaraa ture i te tahi mau faaâpiraa, i te pae no te puta tiàraa taata (passeport pour la mobilité) no te faaineineraa i nià i te tiàraa òhipa, i te pae ihoa ra no te rahiraa titeti manureva, no te mau faaineineraa e tano e te haamauraa i te tahi mau tuhaa rii pâpû maità no te mau tataàraa/hiòpoàraa e te amuraa i te toroà.

E tuàti noa teie nei mau faaâpiraa e te mau tauturu i te mau piahi e faataahia nei e te Hau fenua. No reira ua fariihia teie ôpuaraa ture.

I pihai iho i te reira, ua anihia e ia faaâpihia faahouhia te aniraa e haamana i te tahi ìrava ture e òhipa âmui ai te mau faatere Hau no te faaòhipa i teie nei "continuité territoriale" i roto i te fenua nei, ia au mai tei tuuhia i roto i te reni arataàraa no roto mai i te rururaa rahi o te ara moana 2018 ra, e te taa êraa no te mau faanahoraa i horoàhia mai, mai te amuraa i te tahi tuhaa no te titeti manureva. Te faatoro ra ia te reira i nià i te faaòhieraa i te ratereaa na te moana e na te reva no te feia e ora ra i nià i te mau motu e nohohia ra e te taata, ma te hiò atoà ra i te huru no te oraraa faufaa/moni.

- MJP -

Tauturu moni i te mau Taatiraa e Âmui-Tahiraa Tuàro

Na roto i te aniraa a te Faatere Hau o te Tuàro, o te Feia Âpi, no te arairaa i te mau òhipa ìino, e tiàau atoà i te Rima î, ua haamana te Faatereraa Hau e faataa i te mau Tauturu moni i te pae no te faaòhiparaa, i te mau taatiraa e âmui-tahiraa, i nià i te hoê faito e **8 300 000 FCFP**.

Teie i muri nei te huru no te ôpereraa :

- Âmui-tahiraa Païraa popo no Tahiti - **3 200 000 F CFP** ;
- Âmui-tahiraa no te amuraa tapau e te mau tuàro atoà e tapiri mai - **1 100 000 F CFP** ;
- Taatiraa tuàro Fei-Pi 1923 - **4 000 000 F CFP**.

Faaâpiraa i te arataïraa ture no te àroraa i te raau taèro e haapuairaa i te tino

Ua haamana te Te Faatereraa Hau i te hoê ôpuaraa ture Fenua i nià i te àroraa i te raau taèro, e o te tuuhia atu i mua i te Apooraa Rahi o te Fenua nei.

Teie nei faaâpiraa, tei roto ia i te arataïraa no te haamaità atu a i te parau no te àroraa i te raau taèro e haapuairaa tino no ta tatou mau maòna e te feia tuàro atoà o te Fenua nei. Ìnaha, i te matahiti 1988 ra, ua faanaho na o Porinetia farani nei, i te tahi mau faatureraa matamua roa no te arai e te faautuàraa i te parau no te faaòhiparaa i te mau raau taèro e haapuairaa i te tino i roto i te mau taime faaetàëtaraa tino e tuàroraa, ma te taòtià i te mau faatureraa no te hiòpoàraa e no te mau faautuàraa atoà. E te piti o te tuhaa, o te hiòraa ia i te parau o teie àroraa na roto i te parau o te parururaa i te Èa o te mau maòna e te feia tuàro i raro aè i te arataïraa ture o te ao nei i te pae no te àroraa i te raau taèro e haapuairaa tino (CMA).

E i roto i te âpeeraa i teie nei arataïraa, e te faatitiâifaroraa i te faatureraa e tano i Porinetia farani nei e tae noa atu i te mau faanahoraa a to te ao nei (CMA) i roto i ta ratou arataïraa hopeà nei, tei haamatahia i te faaòhipa i te 1 tenuare 2021 ra, e i teie mahana, te mau nei ia te Fenua nei i te tahi mau parau o te horoà ia na i te tiàmaraa no te rave e te faanaho i te mau tereraa òhipa i te pae no te arairaa e te àroraa i te raau taèro e haapuairaa i te tino, i te pae anei no te hiòpoàraa, e aore ia, i te pae no te faautuàraa.

No reira, i roto i te hiòraa no te faanahoraa i te Heiva Nui Tuàro no Patitifa 2027, titauhia ia o Porinetia farani nei ia rave e ia haapaò i te mau arataïraa atoà e vai nei i roto i te faatureraa a te Pû e tiàau nei i te parau no te àroraa i te raau taèro i te ao nei, âreà te mau hiòpoàraa i roto i taua Heiva Nui Tuàro ra, tei raro aè ia i te arataïraa a te mau Pû o te ao nei.

No reira, teie ôpuaraa ture Fenua, te haapâpû nei ia i te papa no te faatureraa e au no to tatou mau maòna e feia tuàro i roto i te tataùraa tuàro i te fenua nei. Te titau mai nei ia teie ôpuaraa ture Fenua ia faatura pâpûhia te tahi mau arataïraa tumu a te Pû o te ao nei

e àro i te faaòhiparaa i te raau taèro, mai te tapura no te mau raau ôpanihia e tae noa atu i te huru no te mau utuà. I tià roa ra ia Porinetia, ia faaau i te mau titauroa e toe nei ma te faatano i nià i te mea e au ai, no te mau maòna e te feia tuàro mai te ìtehia nei no te feia tuàro no te tahi mau tuhaa no farani.

I roto i te hinaaro tumu e paruru i te Èa o te mau maòna e te feia tuàro e no te faaùàna atu a te àrora a i te faaòhiparaa i te raau taèro e te haapuairaa tino, na roto i teie ôpuaraa ture fenua, e faatano atoàhia te mau tapura faufaa no te faaau i te mau tereraa òhipa no te arairaa i te piti no te tuhaa no te matahiti 2025. Te manaòhia ra e, e tupu te mau hiòpoàraa matamua i te pae hopeà no te matahiti 2025.

E toru ia tau Fâ o te faanahohia no teie tereraa òhipa :

- Ia rave pâpûhia teie nei tumu parau no te Èa ;
- Faatupu hope roa i te mau titauroa a Porinetia farani ia au i to na tiàraa Fenua Farii i te Heiva Nui Tuàro no Patitifa ;
- Faaòhipa i te mau raveà atoà ia manuia e ia haru mai to tatou maòna e feia tuàro i te mau fetià i roto i teie Heiva Nui Tuàro no Patitifa, i roto i te tahi faanahora e, ei heiva e ei tuàro mâ.

SERVICE DE LA COMMUNICATION
